

מצות חנוכה נר אש וקית"

ת"ר ימצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך ובי"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסוף והולך

גמ' ע"ג (כ"א)

ושלש מצרכות של אש היו עושים במזבח בקל יום. הראשונה גדולה שצ"ק מקריבין תמיד עם שאר הקרבנות, שניה בצדה קטנה ממנה שממנה לוקחין אש במחקה להקטיר קטרת בקל-יום, ומצרכה שלישית אין עליה כלום אלא לקנים מצות האש, שנאמר "אש תמיד תוקד וגומר".

(א"ע)

נר איש וביתו. נר אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו כגוי להו צנר אחד: ופסוקו. אחד הנלות עושין נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית:

גמ' ע"ג (א"ע)

משרשי המצוה, הקדמה (ני"א: הקדמה), ידוע הדבר בינינו ואצל כל-הקב"ה, כי נסים גדולים אשר נעשה האל אל-בני אדם בטובו הגדול, לעולם נעשה דרך סתר, ונראים הענינים נעשים קצת קאלו הם בדרך הטבע ממש או בקרוב לטבע, כי גם בנס קריעת ים-סוף שהיה נס מפרסם פתוב שם (שמות יד כא) "ויולך יי את-הים ברום קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לתרבה ויבקעו המים", והמשפילים בינו כי צנין סתר זה - למעלת האדון ושפלות המקבל. ומנה הענין צנוו להקציר אש במזבח, אף-על-פי ששם יורד אש מן השמים, כדי להסתיר הנס. לפי הדומה שהאש היורדת לא הייתה נראית בירידתה מן הטעם שאמרנו חוץ מיום שמיני של מלואים ושל גרעון ומנוח (ושל ארבעה) שהיתה נראית. וצנין אנו צריכין לומר מהו צנין המצוה להדליק אש על המזבח מלבד האש הצריף שם לקרבן. ונאמר על צד הפשט שהוא קצנין מה-שפתנו למצות לחם הפנים, שהאדם מתברך לפי מצשיו שהוא עוסק בהם לרצון בוראו. ועל זה הדרך אמרנו שהברכה מצויה בקל-לחם חל סמוך צסקנו למצוה במקום קדש, קאלו תאמר על דרך משל שהברכה מתפשט במינה. וכמו כן הוא צסק המצוה באש בקל-יום שיתברך האדם בצנין האש שבו, ומהו אש זה? הוא הטבע שבאדם, כי מן הארבעה סודות שבאדם הוא אש והוא ראש לארבעתן, כי בו יתנוק האדם ויתנוצץ ויפצל, ועל כן צריכה הברכה בו יותר. וצנין הברכה הוא שלמות, כלומר דבר שאין בו חסרון ולא מותר, וכן האש שבאדם צריף הברכה זו שיהא ממנו באדם מה-שצריף אליו, לא פחות כי יחלש פחו, ולא יותר כי ישרף בו בדרך בני אדם שמתים בתוספת האש בהם יותר מדי והוא הקדחת. ובני אהרן הוסיפו בגוש מקבלי שנגטו ונוסף גם בהם אש ונשרפה. כי לפי פצלת בני אדם; בואו צנושם או תנום ברפת השם יתברך עליהם.

(א"ע)

כתוב

בספר ר' יהודא ברזילי משום רתנא בפ"ק דיומאני בכל יום היו תורמין המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו, ובי הכפורים מחצות, וברגלים מאשמורה הראי וכשנוכר הקב"ה אותן עונות שהיו לפניו במקדש בסוף משמורה ראשי הלילה ובתחלת האחרונה כביכול לפניו

יב ימצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם לחזור בת כפי לחודיע הנס ולחוסין בשבח האל והודיה לו על תנאים שעשה לנו. אמילו אין לו סה יאכל אלא מן הצדקה שאל או טובר כמותו ולוקח שמו ונרות ומדליק:

כמב"ה ס"ב ח"ג מעכה

אמר רב הונא יהרגיל בנר הויין ליה בני תלמודי חכמים הוהיר במוזה זוכה לדירה נאה הוהיר בביצית זוכה למלית נאה הוהיר בקידוש היום זוכה ומלא גרבי יין

גמ' ע"ג (כ"ב)

וידבר יהוה אל-משה לאמר: צו את-אהרן ואת-בניו לאמר ואת תורת העלה הרא העלה על מזבחה על-המזבח כל-הלילה עד-הבקר ואת המזבח תיקד בו: וק"ש הכהן מדי יד ומכנסים בד-לבש על-בשרו והרים את-הדשן אשר תאכל האש את-העלה על-המזבח וסמו אצל המזבח: וק"ש את-בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את-הדשן אל-מחוץ למחנה אל-מקום סהור: והאש על-המזבח תיקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים נבקר נבקר תיקד עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים: אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה:

אש תמיד, אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את דת, שנאמר בה: להעלות נר תמיד (שמות כז כ), אף ג מעל מזבח החיצון תוקד²⁰. לא תכבה, המכבה אש על זבח עובר בשני לאוין²¹.

גמ' ע"ג

קל"ב. מצות הדלקת אש על המזבח בקל-יום

להקציר אש על המזבח בקל-יום תמיד, שנאמר "אש תמיד תוקד על המזבח", ובא הפרוש של תמיד (יומא מה א), כלומר: לה(ה)שים בו עצים בבקר ובין הערבים, ובבאור אמרו זקונים לברכה (יומא כ"ב): אף-על-פי שהאש יורד מן השמים - מצוה להביא מן הקדושים, ואל יקשה עליך לאמר: מה היא מצוה זו, והלא על-כל-פנים הנה להם להקציר אש לצורך הקרבן שנתסבו להקריב, ובלא אש אי אפשר? כי מצוה זו בפני עצמה היא, כי מלבד אש הצריף לקרבן היו נותנים אש במזבח במצוה זו, וכמו שדרשו זקונים לברכה (יומא מה א) שלש מצרכות של אש מן זבתיים, כמו שכתב בדינין של מצוה זו.

ספר היענין

"עצי שטים עומדים" (לעיל כו טו), שעומדים לעולם ולעולמי עולמים, וגם כן לא נפל דבר מהם ביד האויבים, על היפך מה שקרה למקדש שלמה וכליו כמבואר בתרכן בית ראשון על ידי נבחראדני שלא נזכר שם דבר מענייני משכן משה רבנו ע"ה. משכן העדות, סיפר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים: ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות; ב', אשר סקד על פי משה; ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה; ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו מיוחסים וצדיקים שכדור, ובכך שרחה שכינה במעשי ידיהם, ולא נפל ביד אויבים, אבל מקדש שלמה שהיו עושי המלאכה בו מצורי אף על פי ששרחה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדי הבית, ונפל בסוף הכל ביד אויבים, אבל בית שני שלא היה בו גם אחר מכל אלה התנאים לא שרחה בו שכינה, ונפל ביד אויבים, כי אמנם בית שני לא היה משכן העדות" שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורש" ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו "ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם" (עזרא ח טו), ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא'.

ספדנו פ"ג ז'

סעשה ששאל פדונתחאם דרשע את רבי עקיבא איזו סעשים נאים של הקב"ה או של בניו. א"ל של בני נאים, א"ל פדונתחאם הרי השמים הארץ יכול אדם לעשה כדצא ברם, א"ל רע לא תאמר לי בדבר שדוא לסעלה מן הבריות שאין שולשין עליו אלא אמר דברים שהם סמייני בבני אדם. א"ל למה ואתם מליקי. א"ל אני הייתי יודע שאל דבר זה אתה שואלני ולכן הקדמתי ואמתי לך שצנשה בני אדם נאים ששל הקב"ה. הביא לו רע שבלים תלסקאות א"ל אלו סעשה הקב"ה ואלו סעשה ירי אדם. א"ל אין אלו נאים יותר מן השבלים. א"ל פדונתחאם ואם הוא חסין נסלה למה אינו יצא הולד סתל ססני אדם. א"ל רע ולמה שדח יצא עט והוא חלדי בבבנו ואמר ותחכו. וכה שאתה אמר למה אינו יצא סתל לפי שלא נתן הקב"ה את הסעשה לישראל אלא לבדך אתם כרה. ולכן אמר חר (חוליס י"ט) כל אמת ה' צדקתו.

מכאן ג' חזקתא
מבני

יד הוא היה
אומר חביב אדם שנברא בצלם • חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט') בצלם אלהים עשה את האדם • חביבין ישראל שנקראו בנים למקום • חבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום שנאמר (דברים י"ז) בנים אתם לה' אלהיכם חביבין ישראל שניתן להם כלי המורה • חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי המורה שבו נברא העולם שנאמר (שלי ד') כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעוובו : מז' (טו) הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה :

אקומו פה ז'

ובאמת הנס דחנוכה חביב מאוד, והיא חיבה יתירה, כי כל הנסים להצלת ישראל, אבל נס לעשות המצוה, אף כי אונס רחמנא פטריה (ע"ז נה, א), הוא הוראת חיבתן של ישראל, שהקב"ה חפץ במעשיהם ועשה להם נס שיוכלו לקיים המצוה ע"י.

על אמת
חנוכה ג' חזקתא

דבר פלא בנס דחנוכה, שהיה כדי שיוכלו לקיים מצות מנורה, והלא לא לאורה צריך (שבת כב, ב) רק לעשות רצונו, וכיון שאין להם פטורים, וזה חיבה יתירה שהקב"ה חפץ להיות הארת נרות המנורה על ידי הדלקתינו ע"י. ונשאר גם כן לדורות, שיש סיוע בימים הללו לבני ישראל לעשות רצונו יתברך יותר מן הסדר וההנהגה בכל השנה, בדרך נס ופלא:

(ע"ז ט"ז)

"סדן לתוכה תקוחת ערך יבויקת" לאורה הוא צריך ואלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא חלבו אלא לאורה אלא עקח הוא לבנו עולם שהשנית שדה בישראל מה עקח אדם ידב ו נר מערבי שנתן בה שמן כפרח תחיתה "ומנה וזה מליק זכה היה סמים

ג' א"ל נ"א

ומנה סיה מליק • הגזות בין הצרכים : וכה סיה מסים • המנס הגזות שדלק כל היום ולש מנטי עד כנרת ומנה ז פה"כ שניה (ע"ז ט"ז)

ויותר יעקב לבח, לבח מאין בא לו זה הכר כשעקב האבנים, תחת מראשותיו והשנים כבוקר ומצא אכן ותבצר לו הכר של שמן וצוק על ראשו, וחור הכר ותמלאה, או ירע יעקב שהוא מחסן לגבוה, אמר אין זה ראוי להניחו כאן, חתו השמן שנמשח ממנו המשכן וכל כליו המוכות, אהרן, ובניו וכל המלכים, ועדין כלו קיימת כמו שאמר דויל לוחחיתם, והוא כר השמן של צרפת, שאמר לה אליהו כר השמן לא חבלה, והוא השמן של אשח עובדיה הנביא, וכשראה יעקב כך שכל הנסים עמיד להיות בו, סימן אה עצמו ותבילאו כך מצאתי.

חזקתא ג' חזקתא
מבני